

Bouwen, bouwen, bouwen? Denk dan 100 jaar vooruit

NRC 04-08-2025 **opinie** Felix van Veldhoven

Marjolijn Haasnoot Wieke Pot

Klimaatadaptatie Klimaatverandering dwingt ons scherpe keuzes te maken over onze leefomgeving. Zoals bij de Deltaweken.

Foto Robin van Lonkhuijsen/ANP

We hebben het eerder laten zien, bij de Deltawerken en de Afsluitdijk. Groots denken over onze waterhuishouding. Nu, om ons aan te passen aan het veranderende klimaat, hebben we het weer nodig. De overheid zal weer grote keuzes moeten maken. En dat kan, want aanpassen zit in ons dna.

Die grote keuzes zullen te maken hebben met de schaarse ruimte die we tot onze beschikking hebben. Die zullen we passend moeten maken bij water, bodem en klimaat. Begin bij gebieden die toch al moeten veranderen om de leefomgeving gezonder te maken of om de uitstoot te beperken. Met scherpe keuzes creëer je op andere plekken de ruimte om functies, zoals de van zoetwater afhankelijke landbouw en industrie, langer te behouden.

Zelfs met extra beschermingsmaatregelen tegen droogte of wateroverlast, kunnen we niet overal blijven doen wat we nu doen. Soms zijn maatregelen te duur, soms is er geen ruimte of ontstaat er een gebrek aan zoetwater. De noodzaak om scherpe keuzes te maken, zie je bijvoorbeeld in kustgebieden en polders waar verzilting optreedt. Voor landbouw, zoals de bollenteelt, is steeds meer zoet beregeningswater nodig voor het doorspoelen van polders. Door er in sommige gebieden voor te kiezen om verzilting te accepteren, en over te stappen naar andere gewassen of functies, kan zoetwaterafhankelijke landbouw in andere gebieden langer blijven bestaan. Zo ontstaat ook meer ruimte voor wonen, recreatie en natuur.

Of denk aan de veenweidegebieden in Friesland en het Groene Hart. Daar zorgt ontwatering om landbouw en wonen mogelijk te maken ervoor dat veen droog komt te staan en afbreekt. Hierdoor verdroogt de natuur, daalt de bodem (wat verzakkingsschade oplevert) en komt onder andere CO₂ vrij (wat bijdraagt aan klimaatverandering). Kies voor omschakeling van deze gebieden naar hogere, flexibele waterstanden en akkers die bij hevige regen onder water mogen staan. Dat geeft ruimte voor andere vormen van landbouw, natuurherstel en behoud van het cultuurlandschap.

Zwaardere bescherming

Houd bij deze keuzes rekening met de samenhang tussen gebieden. Als er grote investeringen worden gedaan voor industrie en (buitendijks) wonen in de regio Rijnmond, dan maakt dat zwaardere bescherming tegen overstromingen in deze regio noodzakelijk. Dit betekent dat andere gebieden meer water van de grote rivieren zullen moeten afvoeren: Zeeland en de IJssel krijgen bij hoge rivierafvoeren meer water te verwerken.

De overheid moet daarnaast burgers en bedrijven stimuleren mee te veranderen met het klimaat. Ze kan ons immers niet altijd en overal beschermen tegen de gevolgen van extreem weer. Dus moeten burgers en bedrijven ook in actie komen. Dit doen ze soms ook al, bijvoorbeeld met zonwering, tegelwippen en vloedschotten tegen wateroverlast.

Nederland staat voor een grote verbouwing – nu kunnen we een stap zetten

Maar de samenwerking tussen burgers, bedrijven en overheid kan nog beter. Ook is het belangrijk hulp te bieden aan kwetsbaren, zoals mensen met een lager inkomen, kinderen, ouderen en chronisch zieken, en ervoor te zorgen dat acties elkaar niet tegenwerken. Als er bijvoorbeeld te weinig water beschikbaar is door droogte, kan het beregenen van akkers niet onbegrensd doorgaan, want dan ontstaat een watertekort voor huizen, kades, dijken en natuur. En het installeren van airconditioning verhoogt de elektriciteitsvraag en de hitte in de omgeving, terwijl vergroening van de tuin de hele omgeving koeler houdt.

Enorme investeringen

Dit is het uitgelezen moment om een grote stap te zetten. Nederland staat aan de vooravond van een grote verbouwing, waarmee enorme investeringen gemoeid zijn. Denk aan de bouw van honderdduizenden extra woningen, veranderingen in de landbouw, natuurherstel en de verduurzaming van de energievoorziening.

Vooral bij grote investeringen met een lange levensduur, zoals die in infrastructuur en woningen, is het belangrijk dat er getoetst wordt of de plannen klimaatbestendig zijn en welke consequenties ze hebben voor anderen. Bij woningbouw moeten we nagaan of het later nog geld gaat kosten om de nieuwe woningen aan te passen aan extreem weer, bijvoorbeeld omdat ze in laaggelegen gebied komen te staan.

Op die manier ontstaat er een prikkel om op de juiste plekken te bouwen en klimaatbestendige woonwijken te ontwikkelen. Dat houdt ook in dat wanneer er meer nodig is aan adaptatiemaatregelen, de veroorzaker dit betaalt. Banken en verzekeraars kunnen deze risico's dan verantwoord meewegen.

Daarom onze oproep aan de overheid: durf groots te denken over onze toekomst. Maak klimaatverandering een centraal uitgangspunt bij de ruimtelijke afwegingen, kijk tenminste honderd jaar vooruit en help de samenleving om mee te veranderen.

Marjolijn Haasnoot is hoogleraar klimaatadaptatie aan de Universiteit Utrecht.

Wieke Pot is universitair docent aan de universiteit in Wageningen.

Felix van Veldhoven is adviseur bij de Wetenschappelijke Klimaatraad.